

Ольга Пташник

*Міжнародний інститут освіти, культури та зв'язків з діаспорою
Національного університету «Львівська політехніка»*

ПРАКТИКА ПРОВЕДЕННЯ УКРАЇНОМОВНОГО ТАБОРУ «КРОК ДО УКРАЇНИ» В КАЗАХСТАНІ

Українська діаспора в Казахстані посідає третє місце за чисельністю серед усіх українських громад світу (після української діаспори в РФ та США). За даними Держкомстату Республіки Казахстан, станом на 1 січня 2008 року в країні проживало 448,8 тисяч етнічних українців. За кількістю етнічні українці займають третє місце в країні, після казахів і росіян [5]. Проте впродовж тривалого періоду (з ост. чверті XVIII ст. до кін. 20-х рр. XX ст. та після 1933 р. до 1991 р.), коли не було практично ніяких умов для культурно-освітнього розвитку, українська спільнота Казахстану поступово втрачала свою етнічність, активно асимілювалася. Це яскраво відображено в динаміці ставлення до мови: рідною мовою назвали українську в 1926 р. 78,7 % українців Казахстану, у 1959 р. – 60,4 %, у 1970 р. – 51,5 %, у 1979 р. – 41,3 %, у 1989 р. – 36,6 %, у 1999 р. – 36,6 % [6].

Як зазначає дослідниця історії формування української меншини в Казахстані Людмила Мазука, «під час соціологічного дослідження, проведеного в жовтні 1997 р. в Казахстані (опитано 671 респондент-українець та понад 400 вихідців з України інших національностей), було з'ясовано, що більшість опитаних (64,4 %) хотіла б переїхати в Україну» [4, с. 71-72]. Світлана Карпенко, науковий співробітник відділу координації вітчизняних і зарубіжних центрів українознавства НДІУ МОН України, констатує, що «з числа українців, які зазначили, що бажали б повернутися в Україну, 77 % прагнули, щоб їх діти знали українську мову, а 61 % обстежених відмітили, що хотіли б мати можливість дати своїм дітям середню освіту в школах із українською мовою навчання» [3, с. 4]. Хоч, за даними Посольства України в Республіці Казахстан, на цей період при українських громадах діє 11 недільних шкіл та єдиний в Центральній Азії державний середній навчальний заклад – Українська школа-комплекс № 47 [5], культурно-освітні потреби української громади до кінця не задоволені.

Знаючи прагнення української молоді Карагандинської області вивчати українську мову, Карагандинське обласне Товариство

української мови ім. Тараса Шевченка «Рідне Слово» й особисто Апостольський делегат для греко-католиків в Казахстані та Середній Азії о. Василь Говера ініціювали проведення україномовної літньої школи в РК. Цю ініціативу підтримав Міжнародний інститут освіти, культури та зв'язків з діаспорою Національного університету «Львівська політехніка», який, починаючи з 2010 року, щорічно проводить Міжнародну літню школу української мови та культури «Крок до України» у Львові, яка орієнтована на представників української діаспори, студентів, науковців, дослідників і всіх, хто зацікавлений у вивченні української мови як іноземної.

Для проведення літнього табору «Крок до України» у Карагандинську область були відряджені наукові співробітники МІОКУ Олеся Палінська та Ольга Пташник, а також викладач кафедри іноземних мов НУ «Львівська політехніка» Олег Качала. Учасниками табору стали 34 школярі та студенти з Карагандинської області. Мотивація для вивчення української мови в учасників табору була різна: хтось вдома розмовляє українською мовою, тому хотів поглибити свої знання, для когось – це данина пам'яті роду, дехто мріє навчатися в українських вишах, а деякі учасники вже зараховані на перші курси українських університетів, тому всіх найбільше цікавило практичне вивчення розмовної української мови.

Десятиденна програма табору передбачала інтенсивний комунікативний курс української мови як іноземної, заняття в етномайстерні, вечірні спілкування у групах. А ще були ігри, конкурси, походи в гори, в ліс і на озеро, українські дискотеки та пісні під гітару, що сприяло вивченню української мови в невимушеній атмосфері.

Заняття з української мови проходили у трьох групах: початковий рівень, середній і високий. Викладачі використовували на заняттях навчально-методичні матеріали, розроблені в МІОКУ, зокрема посібник «КРОК-1» (A1-A2), призначений для вивчення української мови як іноземної на елементарному й основному рівні, який вийшов друком у 2011 році, навчальний комплекс «КРОК-2» (B1) та аудіокнигу «Автостопом по Україні» (C), що перебувають у процесі апробації. Учасники табору також мали можливість додатково консультиватися з викладачами у вільний час або ж просто спілкуватися на найрізноманітніші теми, що сприяло підвищенню мовної компетенції.

На думку Олени Білик та Олени Сухорукової, «під час мовної комунікації представників різних культур і мов важливою є проблема

адаптації до нового не стільки мовного, скільки культурного середовища. Ця проблема вирішується через активне комунікаційне введення відомостей про звичаї, традиції, одяг, їжу, житло українців» [1, с. 261]. Зважаючи на необхідність засвоєння інформації культурологічного характеру, адаптації іноземних студентів у новому соціокультурному середовищі, в україномовному таборі проводились заняття в етномайстерні. Тут можна було навчитися робити як традиційні, так і сучасні декоративні вироби – ляльки-мотанки, різдвяні павуки, весняні пташки з тіста, вітражі, декупаж, браслети з ниток в етностилї, а також спробувати грати на традиційних українських музичних інструментах (дримбі, торохкалі, деркачі, свистульках), оригінально вив'язувати давні головні убори (намітки, хустки), ознайомитися з народними танцями (ойра, картопля, аркан) та іграми – гаївками. Під час цих занять пояснювали як етнографічні нюанси традиційних виробів, так і те, як їх можна зробити з доступних сучасних матеріалів і застосувати у повсякденному житті.

Вечірні години були присвячені спілкуванню у групах. Темою для дискусій були короткі історії для душі, які сприяли як налагодженню стосунків у групах, так і поглибленню вмінь виражати українською не тільки думки, але й емоції.

Також формування україномовної компетенції у студентів відбувалось за допомогою мультимедійних засобів. Увечері студенти переглядали українські фільми – і художні, й документальні, й мультиплікаційні. Перегляд супроводжувався коментарями викладача, семантизацією ключової лексики, лінгвокраїнознавчим поясненням та бесідою на тему фільму. Відеоінформація є доброю формою для сприйняття нового матеріалу, адже «зоровий образ активізує пам'ять та уяву, безпосередньо пов'язує лексику нерідної мови з предметами, явищами дійсності та сприяє розвитку мислення українською мовою» [2, с. 256].

Активізації навчального процесу та зацікавленню учасників табору Україною сприяла українська музика. Під неї танцювали на українських дискотеках, українські пісні співали на мовних заняттях для закріплення певної лексичної чи граматичної теми, розширення словникового запасу слів, для пояснення країнознавчого матеріалу, та і просто у вільний час для позитивного настрою.

Ігри, розваги і конкурси також сприяли вивченню української мови. Наприклад, одним із завдань квесту (спортивно-інтелектуального змагання, основою якого є послідовне виконання

ззадалегідь підготовлених завдань командами на швидкість) було знайти «нижній отвір вежі між лазнею і джерелом». Виконання завдань такого роду потребувало командних знань з української мови, проте невідомі слова, пояснені в такий спосіб, запам'яталися учасникам табору назавжди.

Заключне анкетування учасників табору засвідчило, що створене україномовне середовище в таборі, методика і засоби навчання та навчально-методичні матеріали сприяли поглибленню знань з української мови як іноземної та української культури, розвитку мовленнєвої діяльності та позбавленню мовного бар'єру.

-
1. Білик О., Сухорукова О. Навчальні відеоматеріали у формуванні соціокультурної компетенції під час вивчення української мови як іноземної / Олена Білик, Олена Сухорукова // Теорія і практика викладання української мови як іноземної: зб. наук. праць. – Львів, 2011. – Вип. 6. – 284 с. – С. 259-267.
 2. Дербя С. Застосування мультимедійних засобів на практичних заняттях з української мови як іноземної / Світлана Дербя // Теорія і практика викладання української мови як іноземної: зб. наук. праць. – Львів, 2011. – Вип. 6. – 284 с. – С. 253-258.
 3. Карпенко С. Сучасний стан шкільництва у східній діаспорі: проблеми та перспективи (на прикладі українських освітніх закладів Казахстану) [Електронний ресурс] / Світлана Карпенко // Режим доступу: <http://www.ualogos.kiev.ua/fulltext.html?id=805>.
 4. Мазука Л. Закордонне українство в Казахстані: історія та сучасність [Електронний ресурс] / Людмила Мазука // Стратегічні пріоритети: науково-аналітичний щоквартальний збірник. – Київ, 2008. – №3(8). – 254 с. – С. 68-75. – Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua/data/upload/publication/kazakhstan/ua/22828/mazuka.pdf>.
 5. <http://www.mfa.gov.ua/kazakhstan/ua/12157.htm>
 6. http://www.uvkr.com.ua/ua/structure/ukr_gromady/Kazakhstan.html.